

DE OUDE STEENTIJD VAN RHENEN EN DE HEER LIEUWEN

Wanneer er iemand bekend is met de oude Steentijd van Rhemen, dan is het wel de heer L.A. Lieuwen. Reeds als kind van twaalf jaar vond hij een stenen beitel (1), die nu te bezichtigen is in het museum Het Rondeel te Rhemen.

Hij bezat van nature de gave om door de mens bewerkte stenen van natuurlijke steenvormen te onderscheiden. Toch zou het nog jaren duren, voordat hij zich op meerdere kennis kon gaan toelagen. Daar zijn vader een eenvoudig werkmans was, ontbrak het geld voor een verdere opleiding na de lagere school. Vanaf de schoolbanken moest Lieuwen de fabriek in. Daarna rolde zijn leven voort van de ene baan naar de andere. Het was van 's morgens vroeg uit de veren tot 's avonds laat aan het werk, om er iets bij te verdienen. Door zijn volle inzet van krachten en een open oog voor alles wat zijn ontwikkeling kon bevorderen, bracht hij het tot voorman op het werk. Zo kwam hij in de techniek terecht, ontwikkelde hij zich tot juwelier en horologier en ging hij zich verdiepen in de mineralogie. Mogelijk is deze lijst van werkzaamheden niet compleet. Dit alles moeten we zien tegen de achtergrond van het gezinsleven, de crisisjaren en de oorlog.

Hoewel reeds bezig met stenen zoeken, werd deze hobby gerichter toen de zoon van Lieuwen in ongeveer 1972 ging werken bij de grintgraverij De Vogelenzang (kalkzandsteenfabriek). Telkens wanneer er een rode grondlaag boven kwam, waarschuwde de zoon zijn vader: in de rode lagen bevond zich iets van belang! Dan spoedden zich van heinde en verre de amateurarcheologen hier naar toe. Er werd grondig bestudeerd .... Veel leerde de heer Lieuwen in die tijd van de heer Dr. Ir. C.H.J. Franssen.

Op 24 januari 1978 brak de dag aan waarop de heer Lieuwen in de WAO ging. Van toen af kon hij zich verder bekwamen in de prehistorische zaken. Hij werd al gauw bekend en gewaardeerd. Zijn stukken kwamen onder ogen van vakmensen

als Stapert, Egbrink, de Fransman Bordes, van Kolfschoten (Instituut voor Aardwetenschappen), mevrouw Offerman, Franssen en Wouters (de laatste twee zijn bekende amateur-archeologen).

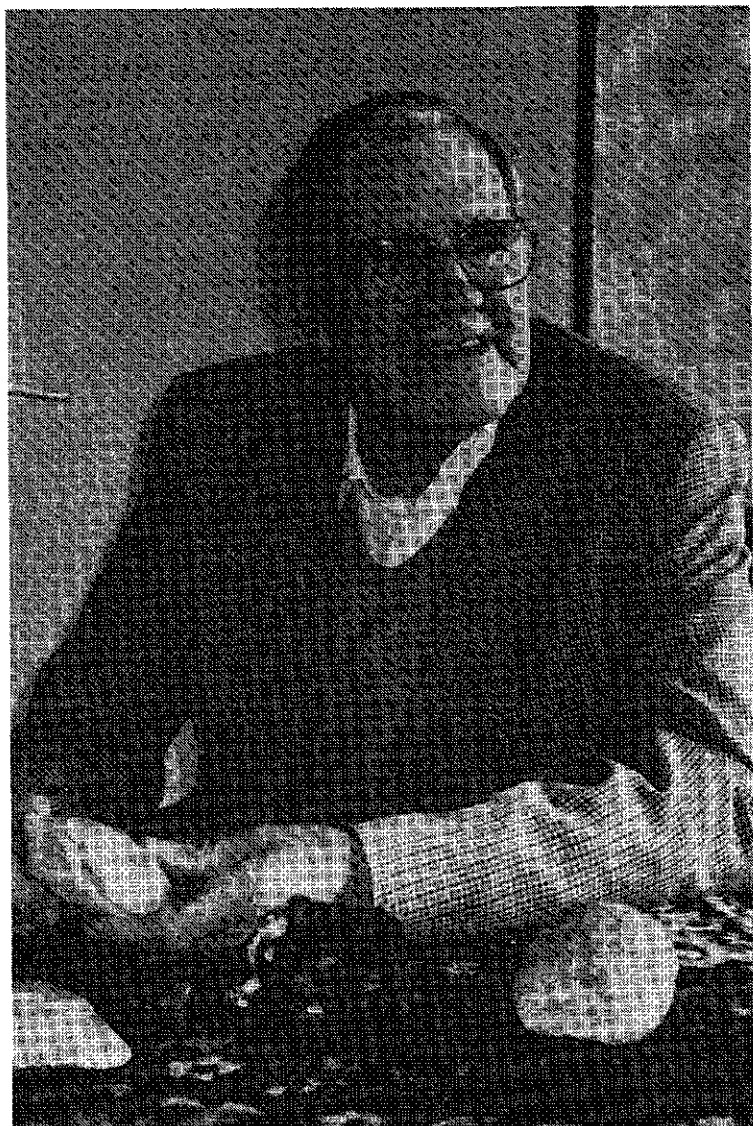
De wetenschap der prehistorie is geen algemeen toegankelijk terrein. De heer Lieuwen vertelde me hoe verschillend de manier is waarop wetenschapsmensen een steen bekijken vergeleken met zijn eigen manier van aanschouwing. De vakman tekent denkbeeldige lijnen over de steen om uit het aantal graden die door de driehoeken bepaald worden, tot een herkenning van stijl of periode te komen. Dit is voor de heer Lieuwen allemaal niet nodig. Hij herkent en begrijpt de steen die in zijn hand ligt en voelt de mens uit het verre verleden aan, als praktisch en doelgericht bezig.

De 74-jarige weet waarover hij het heeft wanneer hij voor zijn kollektie stenen staat en verklaart welke stenen in de zogenaamde Clactonien-techniek geslagen zijn. Datering: 200.000 v.Chr.

In zijn kast liggen nog voorbeelden uit oudere culturen, bijvoorbeeld van de Heidelberg-techniek uit 300.000 v.Chr. de C.C.C.-cultuur (Chopper Choppingtool Component). Ook de oude Boeddha-cultuur is hier aanwezig, een cultuur waarvan het bestaan nog maar kort geleden door de wetenschap erkend werd.

De Franse geleerde Bordes dateerde artefacten uit Rhenen op 350.000 v.Chr. De Hollandse wetenschap is meestal nogal huiverig voor zulke uitspraken, wanneer ik goed ingelicht ben. Dit is ook het geval met de fantasierijke beeldjes uit Rhenen, die de herinnering oproepen aan de grotbeeldjes uit het buitenland. Ik wil echter niet onvermeld laten, dat er een verschil van waardering bestaat betreffende enkele zogenaamde pseudo-artefacten.

Twee stenen vertonen een mensengezicht, waaraan enkele afslagen de gelijkenis voltooiden.

L.A. Lieuwen te Rhenen met enkele exemplaren uit zijn imposante collectie artefacten gevonden te Rhenen.

Een vuursteen in de vorm van een mammoet heeft als werktuig dienst gedaan. In een schitterend stuk versteend hout is een leeuw te herkennen. Lieuwen kan precies aanwijzen welke hoekjes steen er in de prehistorie afgeslagen werden. Interessant zijn ook de verschillende oude, al of niet bewerkte beenderen. Er is een dolk vervaardigd uit het been van een reuzenhert en diverse onderdelen van een mammoetskelet. Bij de mammoetrestanten werden vuursteenafslagen en werktuigen gevonden. Hieruit kan men de conclusie trekken dat in die prehistorische tijden te Rhenen mens en mammoet zij aan zij leefden en elkaar ontmoetten: stelt U zich dat eens voor! Bij alles wat we zien - vuistbijl, rugmes, krabber, mesjes, boortjes, schaven, etc. - krijgen we ter datering een richtlijn mee: na 200.000 jaar voor het begin van de jaartelling wordt de facettering op de werktuigen steeds verfijnder. Vondsten uit de latere perioden - enkele duizenden jaren v.Chr. - ontbreken geheel in deze collectie. De oorzaak is te zoeken in het feit dat er alleen uit zeer grote diepte opgezogen wordt.

Het is de wens van de heer Lieuwen dat al zijn vondsten in de nabije toekomst een mooie plaats mogen vinden in een overzichtelijke vitrine in het museum te Rhenen. Dit is zowel voor Rhenen als voor de studie van het Paleolithicum van ons land van groot belang. Wij zijn de heer Lieuwen hiervoor zeer veel dank verschuldigd.

Noot:

(1) Vindplaats: de ontsluiting "Het Achterbergse zandgat", tegenover de eerste poort, waar nu de manege is.

Publicaties van vondsten in: "Archeologische Berichten"

Nr 2 vondst zoon Lieuwen, blz. 45 en 56

Nr 3 idem blz. 31, 51, 60 en 61

Nr 4 idem blz. 18, 21, 23, 29 en 33

Nr 6 vondst D. en L. Lieuwen, blz. 7, 12, 20, 26, 37 en 98

Nr 9 idem, blz. 7, 14, 32, 33, 34, 43, 48, 50, 51, 55, 62, 64, 69, 86 en 90

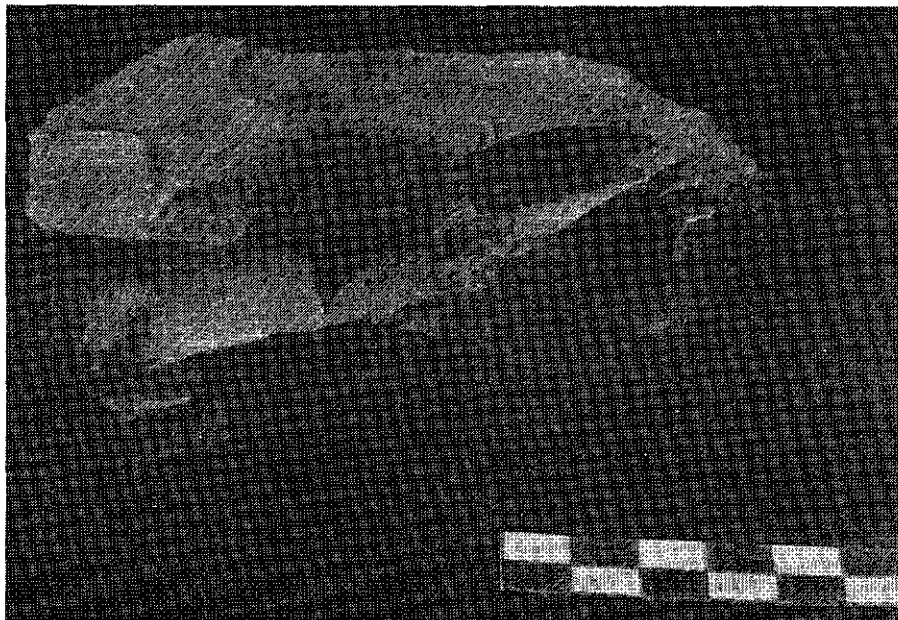
Nr 11 idem blz. 138 en 140

Nr 15 idem blz. 2, 32, 33 en 34

"Mededelingen van de Rijks Geologische Dienst" d.d.
15-11-1981, blz 238

"Westerheem", AWN Nr 1,2 en 7 (1978)

Lot Delfin

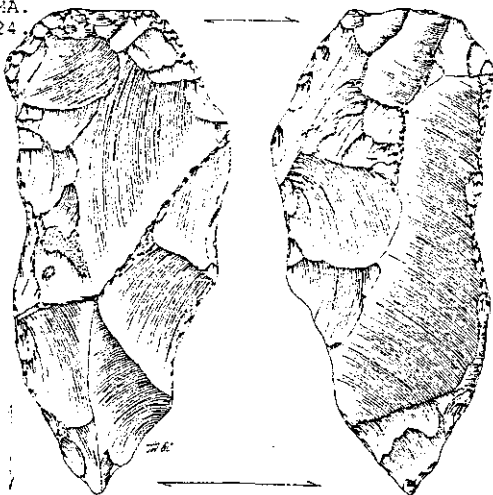

Close up van een duidelijk bewerkte steen uit de collectie van de heer L.A. Lieuwen (Foto Edwin van Hagen).

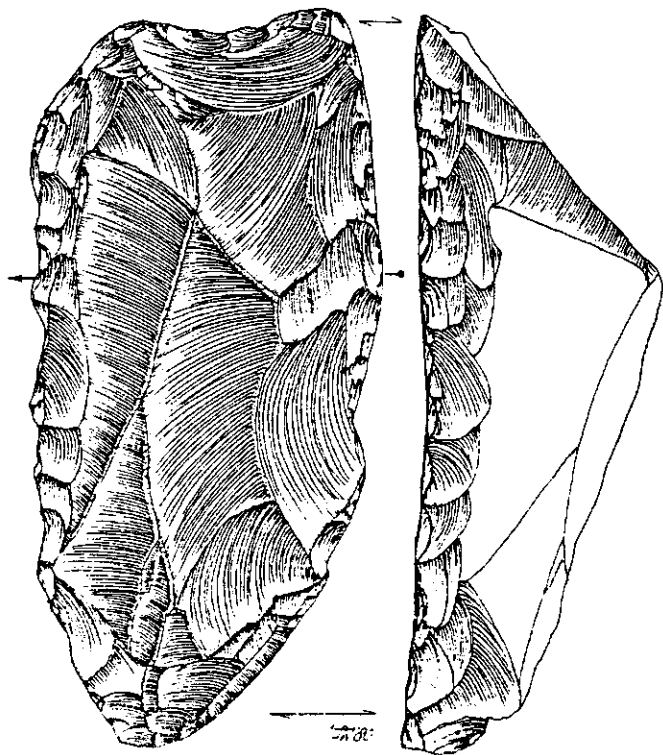
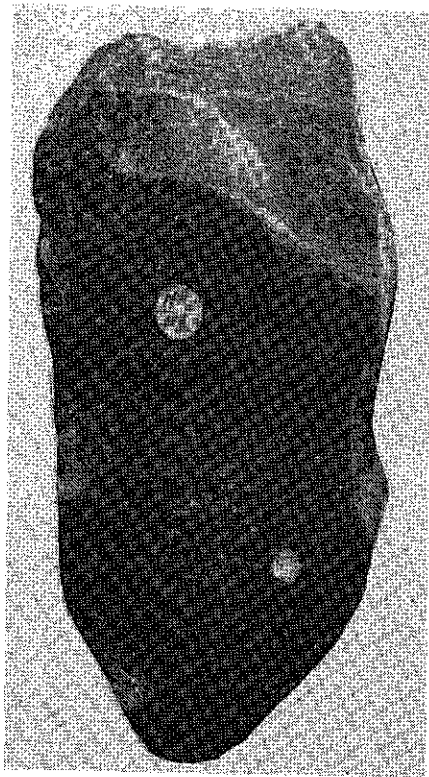

Een agaatsteen uit Rijn-afzettingen in het Midden-Acheul (ca. 200.000 - 180.000 v.Chr.) bewerkt tot mensportret. Deze steen kwam ("ongerold") tevoorschijn uit een leemlaag te Rhenen.

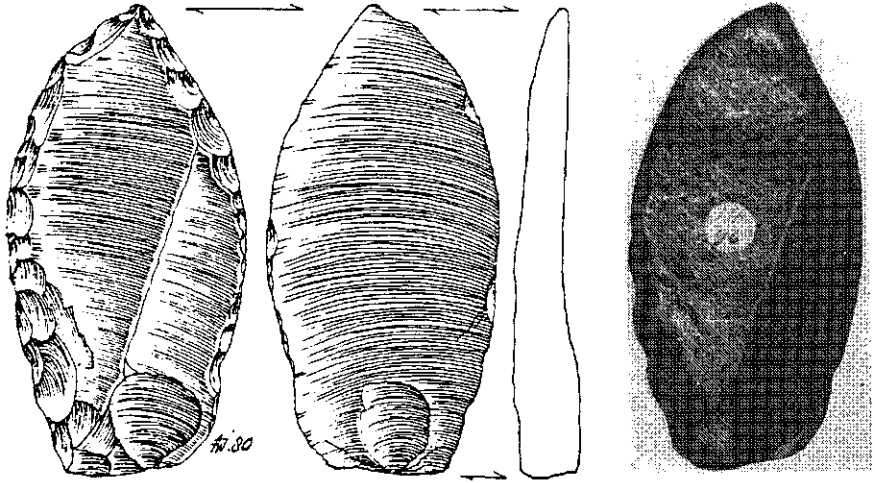
MA.
324

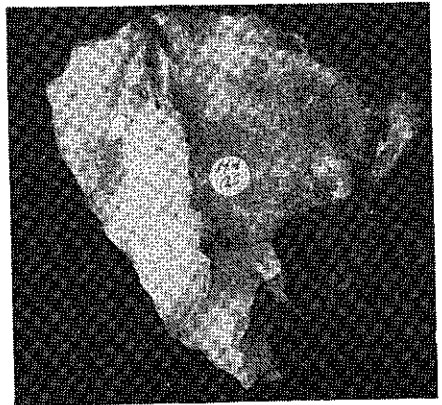
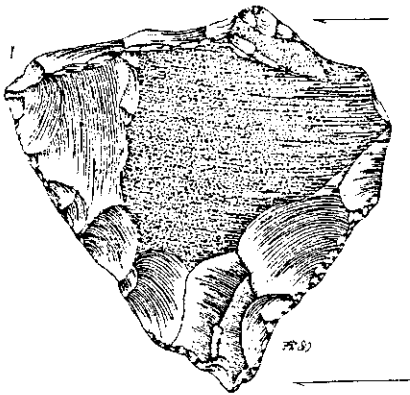
R-MA. 3024. Een zogenaamde PIC met driekantige doorsnede. Een grijze, gevlekte maasvuursteen met bruinachtige patina en zeer lichte silicaglans; dit artefact is bekapt in buffertechniek, waardoor de randen typische versplinteringen krijgen (tekeningen A.M. Wouters).

R-MA. 119. Een bruin gepatineerde vuursteen met silicaglanzen, afgeronde ribben met slijpsporen en oplossingsverschijnselen, waarschijnlijk gebruikt als zaagmes/schaaf (foto met tekening op ca. 90% ware grootte van A.M. Wouters).

R-MA. 96. Een artefact vervaardigd uit phantaniem
 d'Ottigny, een vrij zacht gesteente, waardoor het
 zware afslijpingsporen vertoont (tekening A.M. Wouters).

R-MA.125. Een puntvormige choppingtool; techniek overgang
 naar biface (tekening A.M. Wouters).